

Josef Baxa: Justici je vyčítána nesrozumitelnost soudních rozhodnutí. Ta je jistě dílem odvozena i od nepřehledného a stále se měnícího práva.

eFocus

Předseda Nejvyššího správního soudu se v nedávném žebříčku EPRAVO.CZ Digital Nejvlivnější právníci 2014 umístil na třetím místě. V rozhovoru přibližuje „vlivnost“ NSS, své profesní vzory i to, jak je spokojen s legislativou.

(Foto: Michal Tvrdík)

Pane předsedo, v minulém čísle EPRAVO.CZ Digital jsme zveřejnili žebříček "nejvlivnějších právníků", kde jste se umístil na třetím místě. Byl jste ale nejzmiňovanějším právníkem. V první trojici (která bodově trojnásobně předskočila ostatní) jste spolu s Pavlem Rychetským jako zástupci dvou vysokých soudů, spolu s Karlem Eliášem. Jak si toto složení vysvětlujete?

"Myslím, že jsou, zejména v případě Pavla Rychetského a asi trochu i u mne, zastoupeny především instituce, v jejichž čele stojíme a v dobrém i zlém je před veřejností reprezentujeme. A protože tyto vysoké soudy v mnoha svých rozhodnutích zásadním způsobem ovlivňují život v zemi, odtud je zřejmě odvozen náš „vliv“. Pravda o něm je ve skutečnosti samozřejmě mnohem strážlivější a skromnější. Pokud jde o Karla Eliáše, jako jednotlivce nemá v naší moderní historii tvorby práva konkurenci. Zpracoval a předložil se svým týmem nejrozsáhlejší legislativní dílo nemající v řadě uplynulých desetiletí obdoby, které se dotýká každého občana."

Čím si vysvětlujete, že se tak vysoko neumístil nikdo z Nejvyššího soudu?

„Nejvyšší soud bezesporu disponuje řadou skutečně vlivných soudců. Ve srovnání s oběma dalšími jmenovanými soudy si ovšem myslím, že zvlášť v minulých letech tento soud trochu podcenil myšlenku, že spravedlnost je věc veřejná a její aktéři, zvlášť jde-li o soudy s „konečným slovem“, by měli být vidět a slyšet v případech, které si zasluhují pozornost. Justici je mimo jiné obecně vyčítána i nesrozumitelnost soudních rozhodnutí. Ta je jistě dílem odvozena i od nepřehledného a stále se měnícího práva. Ale tím spíš by měli soudci být schopni srozumitelně vysvětlit nejen jak, ale zároveň i proč tak či onak rozhodli. A nezůstávat v anonymitě, ukázat i své tváře, projevit odvážně své názory, být připraveni na jejich kritické posouzení veřejností a umět na ně i reagovat. Mlčení nebo opožděně projevená nedůtklivost vytykající „nepochopení“ kritizovaného rozhodnutí k tomu pozitivně nepřispívá.“

Má, podle Vás, NSS vliv na názor právníků? A jak se konkrétně projevuje?

„Vliv působení našeho soudu zaznamenáváme v řadě směrů. Jednak v exekutivě, kam především dopadá judikatura správních soudů. S trochou neskromnosti bych řekl, že nikdo jiný v posledních letech neovlivnil tolik chod veřejné správy, a to jak v samotném exekutivním působení správních orgánů, tak i v tvorbě práva, v níž hraje exekutiva zásadní roli. Není v podstatě oblast veřejného života od nejmenší obce až po vrcholné ústavní instituce, jejichž činnost (či nečinnost) by nebyla předmětem přezkumu Nejvyšším správním soudem. A nejen to. V řadě našich rozhodnutí jsou řešeny nebo zpracovány nejen existující, ale hojně i do té doby nijak neřešené doktrinné otázky. To pochopitelně (naštěstí) nedá spát akademickému světu a dochází tak k žádoucí vzájemné interakci toho pomyslného trojúhelníku – legislativa – praxe – doktrína. Nedávno se nám jeden poctivý akademik přiznal, že dnes (na rozdíl od doby minulé) nemůže vzniknout kvalitní akademická práce ve veřejném právu, která by ignorovala judikaturu správních soudů.“

Měli by vlastně být představitelé vrcholných soudů vnímáni jako "vlivní"?

„Proč ne, záleží ovšem na obsahu zmíněného pojmu. Nechtěl bych být vnímán jako vlivný „řešič“ nějakých kauz, zejména v zákulisí, jako „šmejdl“, který se všude vyzná, s každým se zná a „dohodne“. Ten, kdo pravidla a principy kdykoliv obětuje tu okamžitému účelu, tu své slávě či prospěchu. Jen přitom někdy „zapomene“ na meze svých kompetencí, na právní rámec dané věci, ale především na staré dobré pravidlo, že některé věci se nedělají prostě proto, že to není slušné a poctivé. Pokud mám být vlivný, pak s velkou odpovědností za stav věcí veřejných v oblasti, v níž působím, a kde je stále mnohem více problémů než splněných úkolů. A jak ten vliv uplatňovat? Nezavírat před problémy oči, udělat někdy i to, co člověk zrovna nemusí, přestože když to neudělá, tak mu to nikdo nebude moci vytýkat. Cítit odpovědnost nejen za sebe a soud, v jehož čele nyní stojím, nýbrž i za fungování právního systému, justičních a dalších institucí, za stav důvěry společnosti v právní stát. Aby to nebyl stát, v němž se podle jednoho nepovedeného bonmotu dobře daří jen právníkům.“

Jak vnímáte obecně vliv judikatury v Česku? Bude ještě prohlouben ve vztahu k NOZ?

„Myslím, že už pomalu nastává čas, kdy by se měl otevřeně popsat stav, který nastal. Ano, judikatura není formálním pramenem práva, ale její faktický vliv je velký, zejména judikatury vysokých soudů. Aby se to lépe popisovalo, mělo by jít o judikaturu kvalitní, argumentačně propracovanou, včas reagující na vznikající právní problémy a postupně je sjednocující. To platí zvlášť pro oblast nového občanského zákoníku. Zde jednotnost není prvním požadavkem, ale až posledním. Novost nového kodexu, jeho rozchod s předešlým občanským právem a spolu s tím ustanovení, které dává soudcům velký prostor pro nalezení skutečného smyslu a účelu psaného pravidla na půdorysu řešeného sporu, to vše přímo generuje názorovou pluralitu projevenou advokáty, dalšími právníky, obvyčejnými lidmi a

i soudci. Proto je také mimořádně důležité, aby všechny (i nepravomocné) rozsudky byly zveřejňovány na internetu a byly přístupné bez omezení všem, právě proto, aby se mohly vzápětí začít třídit. Na ty, které budou následovány, další, které vzbudí polemiku a třeba i vášně a jiné, které budou inspirací pro příští případy. Je to nejlepší cesta, jak z nového kodexu vytěžit co nejvíce, neopomenout žádný relevantní názor a až následně obvyklými procesními postupy pak dosáhnout sjednocení. Chtěl bych však zdůraznit, že odborná diskuze nesmí být omezena jen na soudce, nýbrž důležitá reflexe musí přijít zvenčí. Je-li jedním z vůdčích principů NOZu autonomie vůle, nemělo by být rozhodující justičně autoritativně „ustříhnout“ diskuzi předem s odůvodněním „aby se předešlo nejasnostem a nejednotnostem“ a vnutit praxi uměle vytvořené názory, které nemají schopnost přirozeně regulovat běžné vztahy a životní situace, mimo jiné i proto, že z nich prostě nevycházejí. Jinak řečeno, ani autoři kodexu, ani soudci, nesmí začít hned bouchat do stolu s tím, že „takhle jsme to mysleli“ nebo „takhle jsme to vždycky soudili“... a prosazovat své „jedině správné názory“. Reakci praxe na nový kodex je třeba trpělivě zkoumat, naslouchat novým názorům, a teprve po střetu všech relevantních argumentů nalézat řešení. Nesmí tomu být naopak. Podstatě soudního rozhodování je cizí vydávat předem autoritativní názory, byť v dobrém úmyslu sjednocovat. Sjednocování předpokládá pluralitu (nejednotně) řešených případů, nikoliv apriorní zaujímání „závazných“ stanovisek z pozice nejvyšší autority. A ještě jedna věc. Měli bychom odolat hlasům volajícím po okamžitých úpravách a novelizacích. To mělo případně nastat v období mezi platností a účinností nového zákoníku. Nestalo se. Nyní je třeba nechat věci v klidu usadit a působit.“

Sledujete zlepšení/zhoršení, pokud jde o výstupy z prvního stupně správního soudnictví?

„Sleduji většinou zlepšování, mám z toho velkou radost. Správní soudnictví není zdaleka jen Nejvyšší správní soud, i když jeho vliv je jistě nepřehlédnutelný. Základ správního soudnictví je na správních úsecích krajských soudů, tam se tvoří rozhodující „výkon“. Spolu s naším soudem jde určitě o spojené nádoby nebo různě pevné články jednoho řetězu, takže naše starost (přestože k tomu nemáme vlastně žádné zvláštní kompetence) o to, jak to tam vypadá, je podle mě zcela přirozená. Podnikli jsme a podnikáme řadu kroků v oblasti organizační i procesní. Kromě vlastní rozhodovací činnosti o kasačních stížnostech proti rozhodnutím krajských soudů jsme krajským soudům už v minulosti zpřístupnili naši vnitřní databázi judikatury, pořádáme společné semináře a školení, naši nejlepší asistenti po splnění zákonných předpokladů usilují o soudcovská místa na krajských soudech a v řadě případů bývají úspěšní. Iniciovali jsme novelu soudního řádu správního, která jednak rozložila rovnoměrněji agendu mezi jednotlivé krajské soudy, do té doby koncentrovanou na dlouhodobě přetíženém Městském soudu v Praze, jednak jsme převzali na sebe od krajských soudů řadu procesních úkonů spojených s podáváním kasačních stížností a doručováním našich vlastních rozhodnutí. Aktuálně usilujeme o rozšíření našeho vnitřního informačního systému na krajské soudy, vytvoření společného prostředí jakožto předpokladu budoucí skutečné digitalizace soudních spisů. Vyšší kvalitu fungování celého systému vidím v organizaci soustavy. Je možné diskutovat o tom, zda správní soudnictví ve svém uspořádání má být i v budoucnu miniaturizováno do tolika malých „políček“ na krajských soudech často tvořených v podstatě jediným senátem, nebo zda neuvažovat o vytvoření menšího počtu personálně a tudíž i intelektuálně silnějších efektivně fungujících organizačně oddělených větších celků...“

Jaký má Josef Baxa pohled na legislativu a kdo z kolegů je mu názorově blízko? Kompletní rozhovor naleznete v aktuálním čísle EPRAVO.CZ Digital

Nové číslo si můžete stáhnout zdarma vždy poslední středu v měsíci, a to ZDARMA na App Store a Google Play.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Půl roku po účinnosti novely stavebního zákona](#)
- [Rozhovor s Adamem Vojtěchem](#)
- [Video rozhovor s Danielou Kovářovou](#)
- [Video rozhovor s Martinem Maisnerem](#)
- [Video rozhovor s Monikou Novotnou](#)
- [Video rozhovor s Robertem Nerudou](#)
- [Video rozhovor s Michalem Vepřekem](#)
- [Video rozhovor s Robertem Němecem](#)
- [Video rozhovor s Michalem Hinkem](#)
- [Video rozhovor s Janem Pořízkem](#)
- [Video rozhovor s Martinem Nedelkou](#)